

MARDİN'DE HALKIN TURİZM ALGISI

PEOPLE'S PERCEPTION OF THE TOURISM IN MARDIN

Lokman TOPRAK¹

Öz

Bu çalışmanın amacı sahip olduğu kültürel ve tarihi mirasıyla turizm için ilgi çekici bir destinasyon olan Mardin'de yaşayan halkın turist ve turizm algısını belirlemektir. Araştırmanın örneklemini tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen ve Mardin'de yaşayan 445 kişi oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanması amacıyla turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin olumlu ve olumsuz yönleriyle değerlendirildiği 27 maddelik bir veri toplama aracı geliştirilmiştir. Anket verilerinden yapılan analizlere göre şehir halkı bölgede turizm sektörünün gelişmesiyle ortaya çıkabilecek değişimler için pozitif yönde görüş belirtmişlerdir. Turizmi olumsuz yönleriyle algılayanların ise katılmıyorum noktasına yakın düzeyde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca yine bölgede yaşayan insanlar turizmin en fazla ekonomik etkilerini daha sonra ise sosyal ve çevresel etkilerini önemstediklerini anket analiz sonuçlarından anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Turizm Algısı, Yerel Halk, Mekân, Turist, Mardin

Abstract

The aim of this study is to indicate the people's perception of the tourists and tourism in Mardin which is an attractive destination for tourists with its cultural and historical legacy. The sample of the study is formed by 445 people who live in Mardin and were chosen with random sampling. A data collection tool is developed to collect the data of the study in which economic, social and environmental effects of tourism is assessed with its negative and positive aspects. According to the data obtained from the surveys, people of the city stated positive ideas about the possible changes in the city with the development of the tourism industry. It was determined that the people who perceive the changes in a negative way stated their ideas on a level that was close to uncertainty. Also it has been understood from the analysis of the survey results that the local people give more importance to the economic effects of tourism more than to the social and the environmental effects of it .

Key Words: Perception of the Tourism, Local People, Place, Tourist, Mardin

¹ Yrd.Doç.Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, topraklokman@gmail.com

1. GİRİŞ

Yarattığı istihdam, oluşturduğu ekonomik değerler ve etkili olduğu sosyal ilişkiler ile dünyanın en büyük iş sektörlerinden biri haline gelmiş olan turizm sektörüne ilişkin bazı temel kavramlara aşağıda yer verilmiştir.

Turist; turist kelimesinin ilk olarak Avrupalıların düzenledikleri büyük “Tor’lara” katılan kişileri nitelemek üzere kullandığı sanılmaktadır (Gandler, 2009: 136). Choen, turist deneyimi ve rolleri için dört çeşit sınıflandırma yapmaktadır. Bunlar; örgütlenmiş kitle turisti, bireysel kitle turisti, araştırmacı (kaşif) ve başıboş turist tipleridir. (Mathieson & Wall, 1992: 19). Yapılan bir başka çalışmaya göre ise, turistler on iki sınıfa ayrılmaktadır. Bunlar: Güneşi seven turist, Antropolog turist, arkeolog turist, Organize kitle turisti, Heyecan arayan turist, Kâşif turist, Sosyete turisti, araştırmacı turist, bağımsız kitle turisti, birinci sınıf turist, başıboş turist. (Ryan, 1995: 70-71).

Turizm; Guyer-Feuler tarafından 1905 yılında ilk turizm tanımı ortaya atılmıştır. Buna göre: “turizm, gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimleri, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine; doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan ve özellikle ticaret ve sanayinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak ulusların ve toplulukların birbirlerine daha çok yaklaşmasına olanak veren ‘modern’ çağa özgü bir olaydır (Akoğlan Kozak, 2002: 2). Turizm, yalnızca ekonomik bir olay olmayıp, ekolojik, siyasi, sosyal ve kültürel yönleri de olan toplum ve sosyal yapı üzerinde önemli rol oynayan uluslar arası bir harekettir (Özdemir, 1998: 189). Farklı kültürlere ve yaşam biçimlerine sahip insanlar arasında artan coğrafi kültürel ve kişisel temaslar bu insanlar arasında karşılıklı anlayış ve bilgi alışverişinin gelişmesine yardım eder (Himmetoğlu, 1989: 51). Bazı görüşler turizmin İspanya ve Portekiz örneklerinde olduğu gibi iktidarın demokratlaştırılmasında etkili bir faktör olduğunu da ortaya koymaktadır (Lanquar, 1991: 79).

Mekân; Mekân sözcüğü hem kökeni hem de kullanımı bakımından insan kavramıyla yoğun biçimde iç içedir. Eski çağlardan kalma arkeolojik buluntuların topluca bulunduğu alana ören yeri denir. Çünkü artık oraya insan eli değmez, nefesi sinmez. Keza ağaçlık veya deniz kenarındaki alanlar, gezinti yeridir. Ama hafta sonları hınca hınç doldurulan özene bezene hazırlanmış, süslenmiş kaffeler, restoranlar, eğlence mekânlarıdır. Mekân net bir biçimde insan varoluşunu çerçeveleyen ve insan izleri taşıyan yer anlamını sırtlamıştır. Eski geometrik terimsel anlamı ise gitgide unutulmuş durumdadır. Turizm ören yerlerini bile mekânlaştırmıştır (Kılıç, 2009: 53). Turizm sektöründe üretilen hizmetler her yerde tedarik edilmez, çok özel yerlerde üretilmeli ve tüketilmelidirler. Bu nedenle turizmle ilgili hizmetlerde önemli bir mekânsal sabitlik vardır. (Urry, 2009:53) .

Turizmin Gelişim Süreci ve Mardin

13. ve 14. yüzyıllarda hac yolculukları, 17. Yüzyılın sonuna gelindiğinde aristokrasi ile yüksek sınıfın, 18. yüzyılın sonlarındaysa turizm, meslek sahibi orta sınıf açısından iyice yerleşik hale gelir (Urry, 2009: 11-12-Turist Bakışı). Avrupa’da kişi başına düşen reel milli gelir on dokuzuncu yüzyıl boyunca dört kat artar (Urry, 2009:228). Bu, işçi sınıfının bazı kesimlerinin tatil amaçlı olarak tasarruf yapmalarını sağlar (Walton, 1981: 252).

Kitle turizminin gelişmesinin bir diğer nedeni de ulaşımın gelişmesidir. Kitlesele turizmin büyümesi seyahatin demokratikleşmesinin bir ifadesidir (Urry, 2009:41). Turizmin gelişimi, yeni icatları kullanma gibi teknik bir olanağın, üretken güçlere sağlayacağı ilerleme olarak değerlendirilebilir (Gandler, 2009: 125).

Mardin; yeryüzünde tarımın doğduğu, neolitik ve kalkolitik kültürlerin geliştiği “berekatli hilal” içerisinde en önemli yörelerden birisidir (S. Aydın-K.Emiroğlu-O.Özel-

S.Ünsal, 2001:1). Bir yerleşim birimini ifade etmek üzere Mardin adı ilk defa Sasanilerin 359 yılında Diyarbakır'ı kuşattığı sırada, buradan ayrılıp Nusaybin'e gitmekte olan Romalı tarihçi Ammianus Marcellinus tarafından zikredilir (S. Cöhce, 2008:124). Kent doğal kayalıklardan oluşan bir kalenin üzerinde kurulmuştur. Kale sonradan Hititliler tarafından onarılmış ve yeni ilavelerle takviye edilmiştir (S. Noyan, (2009:27).

Turistik yerlere ilişkin olarak uluslararası düzeyde bir ayırışma ortaya çıkmış durumdadır. Turist bakışının baskın nesnesi ya bir manzaradır (Lake District), ya bir kasabadır (Chester), ya bir etnik gruptur, ya bir yaşam biçimidir (vahşi batı), ya bir tarihsel yapıdır, ya rekreasyon alanlarıdır, ya da kum, güneş ve denizdir. Bu anlamda Mardin'de tarihi binaları ve kültürel mirası ile turistik bir potansiyele sahiptir. Turistik yerler; turist bakışının romantik ya da kolektif bir nesnesi olmalarına göre, tarihi ya da modern bir yer olmalarına göre ve de otantik bir yer olarak takdim edilip edilmediklerine göre üç dikotomi esas alınarak sınıflanabilir: (Feifer, 1985: 271). Bu durumda Mardin, romantik ve aynı zamanda kolektif, tarihi ve de otantik bir turizm nesnesi olarak nitelenebilir.

Bölgedeki mevcut kültür varlıklarının yeterince araştırılmaması, güvenlik ve ulaşım problemleri nedeniyle Mardin'de turizm, geç ele alınmış bir sektör konumundadır. (Toprak, 2011:3). Ancak UNESCO Dünya Mirası Kentler aday listesinde yer alan Mardin'in asıl listeye dahil edilme çalışmalarının AB Projeleri destekleriyle 2015 yılında da sürecektir olması, Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planında (2007-2013) ve 2023 Türkiye Turizm Stratejisinde Marka Kent olarak gösterilmesi, Turizm Sektörünün geleceğine yönelik beklenti ve umutları arttırmaktadır.

Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü'nden alınan verilere göre 2008 ile 2012 yılları arasında Mardin'e gelen yerli ve yabancı turistlerin sayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 1: 2008-2012 Mardin konaklayan turist sayıları (Kişi)

YILLAR	YERLİ	YABANCI	TOPLAM
2008	70.216	8.151	78.367
2009	64.735	6.811	71.546
2010	100.320	9.608	109.928
2011	125.598	9.719	135.317
2012	126.693	11.380	138.073

Kaynak: Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Literatür Özeti

Araştırmalara göre yerel halk daha çok turizmin gelişiminin emlak ve arazi fiyatları üzerindeki etkileri, dinlenme alanlarının çoğalması, yollardaki trafik ve kalabalıklaşma ve toplumun genel yaşam kalitesi üzerine olan etkileriyle ilgilenmektedir. Turizmde çalışanların kazançları ve geçim şartları da yerel halkın turizmin gelişimi karşısındaki tutum ve bakış açılarını etkilemektedir (Mc Cool & Moisey, 1996: 271).

Bu konuda yapılmış çalışmalardan birkaç örnek: Ürgüp ile İsviçre'deki Engelberg kasabasında yerel halkın turizme bakışının tespitine yönelik bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Kapadokya'daki araştırmada halkın turizmi ve onunla bağlantılı olan gelişmeleri olumlu olarak değerlendirirken, Engelberg'de halkın büyük bir çoğunluğunun turizm alanındaki gelişmeyle birlikte, yaşam niteliğinin önemli ölçüde tehlikeye girdiğini düşündükleri ortaya çıkmıştır (Müler, 1995: 64).

Ayvalık halkının turizme yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bir çalışma, yerel halkın turizmi ekonomik kazanç olarak görmelerine rağmen, plansız gelişmeye karşı oldukları ve bazı sınırlamalar getirilmesi gerektiği görüşünde oldukları sonucunu ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma ayrıca, yerel halkın bazı turist gruplarını yörede pek görmek istemediklerini de tespit etmiştir. (Avcıkurut & Soybalı, 2002: 186). Antalya/Akseki’de turizm gelişmelerine yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi amacını taşıyan çalışma, turizm faaliyetleri başlamadan önce yerel halkın turizmin etkileri konusunda eğilimlerini ortaya koymuştur (Mansuroğlu, 2006: 44). Yine, Ürgüp yöre halkının turizmin yerel kültür üzerindeki etkilerinin algılanmasına yönelik çalışmada ise yöre halkı, yörelerinde gelişen turizm hareketlerinin, yerel kültürleri üzerinde az da olsa olumsuz bir değişime yol açtığını düşündüklerini ifade etmişlerdir (Baykan, 2007: 218). Sivas kent halkının turiste ve turizme bakışını araştıran bir çalışma ise, turizmin olası olumsuz etkilerinin algılanmasına rağmen, kent halkının turizmin olumlu etkilerinin ağırlıkta olacağı düşüncesiyle turistlere karşı olumlu yaklaşacaklarını ve iyi ilişkiler kuracaklarını ortaya koymuştur (Alaeddinoğlu, 2008: 239). İlgili literatür incelendiğinde Mardin ilinde yaşayanların turizme ilişkin algılarını ortaya koyan bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu bakımdan turizm sektörünün gelişimi ile önem kazanan Mardin’de yaşayan halkın turizme ilişkin algısının ortaya konulması önemli görülmüştür.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma ile turistik bir destinasyonun ev sahipleri olarak Mardin Halkının turizme bakış açıları ve turizmin gelişimindeki öncelikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın sonuçlarının, kamu ve özel sektör yatırım politikalarının belirlenmesinde değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Sonuçlar aynı zamanda turizmin bölgede gelişme şansını ve yerel halkın mevcut durumda turizmden nasıl etkilendiğini de ortaya koymaktadır. Bu amaç doğrultusunda ekte sunulan anket formu hazırlanmış ve aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Halkın turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerine ilişkin algıları;
 - a) Cinsiyetlerine,
 - b) Eğitim düzeylerine
 - c) Mesleklerine
 - d) Aylık gelirlerine
 - e) İkamet sürelerine
 - f) Yaşlarına göre farklılık göstermekte midir?

Araştırma, konuya ilişkin literatür taraması ve örneklemden toplanan verilerin nicel çözümlenmesine dayalı betimsel bir çalışmadır. Bu çalışma, Mardin merkezde tesadüfi örnekleme ile 500 kişiye dağıtılan anketlerden elde edilen verilere dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Dağıtılan veri toplama aracından 445’i değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Araştırmada kullanılan anketlerin geliştirilmesinde Ayaz, Artuğer ve Türkmen (2009) tarafından yapılan çalışmadan faydalanılmıştır. Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, araştırmaya katılan kişilerin; yaş, cinsiyet, eğitim, gelir durumu ve Mardin’de yaşam süresini belirleyen sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümünde ise, turizmin gelişimi ile birlikte ortaya çıkan sonuçlara ilişkin katılımcıların algılarını belirlemeye yönelik 27 ifadeye yer verilmiştir. Olumlu yargı belirten 14 ve olumsuz yargı belirten 13 adet değerlendirme ifadesine yer verilmiştir. Yine sorular; turizmin çevresel etkisini işleyen 4 yargı, ekonomik etkisini işleyen 11 yargı ve sosyal etkisini işleyen 12 yargıdan oluşmuştur. Katılımcılardan, belirlenen ifadelerle katılma dereceleri 5’li Likert ölçeğine göre; “kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinden birini işaretlemeleri

istenmiştir. 27 maddelik likert tipi veri toplama aracında yer alan ifadeler yorumlanırken, “kesinlikle katılıyorum” seçeneğine 4,21-5,00, “katılıyorum” seçeneğine, 3,41-4,20, “katılmıyorum” seçeneğine 1,81-2,60, “kesinlikle katılmıyorum” seçeneğine ise, 1,00-1,80 arası puanlar verilmiştir.

Araştırmada yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha 0,876 çıkarak güvenilir sonuç vermiştir. Dağılım testinde (Kolmogorov-Smirnov) örneklemin normal dağılıma sahip olduğu ve parametrik testler yapabileceği anlaşılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Yapılan araştırmaya katılanların demografik özelliklerine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo: 2: Ankete katılanların demografik bulgulara göre dağılımı

Demografik Özellikler		Frekans	Yüzde %
Cinsiyet	Kadın	167	37,5
	Erkek	278	62,5
Eğitim	İlköğretim	73	16,4
	Lise	184	41,4
	Önlisans	81	18,2
	Lisans	93	20,9
	YL ve Doktora	14	3,1
Yaşam Süresi	1-5 yıl	81	18,2
	5-10 yıl	36	8,1
	10-15 yıl	41	9,2
	15-20 yıl	82	18,4
	20 ve üzeri	205	46,1
Yaş	18-25	138	31,0
	25-35	149	33,5
	35-45	94	21,1
	45-55	45	10,1
	55 üzeri	19	4,3
Meslek	Esnaf	114	25,6
	İşçi	79	17,8
	Memur	111	24,9
	Öğrenci	88	19,8
	İssiz_ Ev hanımı	53	11,9
Gelir	1000 ve altı	263	59,1
	1001-2000	129	29,0
	2001-3000	39	8,8
	3001 ve üzeri	14	3,1

Katılımcıların yüzde 62'sini büyük çoğunlukla erkekler oluşturmaktadırlar. Araştırmaya katılanların eğitim durumuna bakıldığında yüzde 41 ile en yüksek oranı lise mezunlarının oluşturduğu görülmektedir. Katılımcıların yüzde 46'sı, 20 yıl ve üstünde bir süre Mardin'de yaşayanlardan oluşmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu gençlerden (%64,5, 18-35 yaş) oluşmaktadır.

1. Yerel Halkın Cinsiyet Değişkenine göre Turizmin Ekonomik, Sosyal ve Çevresel Etkileri Duyarlılıklarına İlişkin Bulgular:

Tablo 3: Cinsiyet değişkenine göre halkın duyarlılığına ilişkin sonuçlar

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	S	Sd	t	p
Ekonomik	A)Kadın	204	3.50	.86	365	3.277	.001
	B) Erkek	241	3.71	.71			
	Toplam	445	3.61	.79			
Sosyal	A)Kadın	204	3.16	.79	365	4.993	.123
	B) Erkek	241	3.05	.57			
	Toplam	445	3.10	.68			
Çevresel	A)Kadın	204	3.05	.99	365	4.017	.453
	B) Erkek	241	3.10	.76			
	Toplam	445	3.08	.87			

* $p < .05$

Cinsiyet farklılığı açısından değerlendirildiğinde erkeklerin turizmin ekonomik ve çevresel etkilerini daha fazla önemsendiği gözlemlenirken; kadınların turizmin sosyal etkileri konusunda erkeklerden daha duyarlı oldukları görülmektedir. Fakat her iki grupta; sırasıyla turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini önemsendiği ve olumlu değerlendirdikleri görülmektedir.

Tablo 3'te cinsiyet değişkenine göre halkın turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerine ilişkin duyarlılıklarına dair t testi sonuçları sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre, turizmin ekonomik etkilerine ilişkin erkek ve kadın katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir görüş farklılığı çıkmıştır. Bu durum erkeklerin ekonomik hayatta daha aktif olmalarından kaynaklıdır. Turizmin yarattığı artı gelir erkekleri kadınlardan daha fazla ilgilendirmektedir. Bu nedenle de erkekler kadınlara göre turizmin ekonomik etkilerini daha çok önemsemiştir.

2. Yerel halkın eğitim düzeylerine göre turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri duyarlılıklarına ilişkin bulgular:

Tablo 4: Eğitimin, turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerine göre Anova Analizi

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Ekonomik	A)İlköğretim	77	3.27							A-C
	B) Lise	153	3.33	Gruplar arası	44.163	4	11.041	20.692	.00	A-D
	C) Önlisans	115	3.92	Gruplar içi	234.774	440	.534			A-E
	D)Lisans	88	3.96	Toplam	278.937	444				B-C
	E) Lisansüstü	12	3.95							B-D
	Toplam	445	3.61							B-E
Sosyal	A)İlköğretim	77	2.61							A-B
	B) Lise	153	2.98	Gruplar arası	37.462	4	9.365	23.921	.00	A-C
	C) Önlisans	115	3.34	Gruplar içi	172.269	440	.392			A-D
	D)Lisans	88	3.44	Toplam	209.731	444				A-E
	E) Lisansüstü	12	3.20							B-C
	Toplam	445	3.10							B-D B-E
Çevresel	A)İlköğretim	77	2.49							
	B) Lise	153	2.94	Gruplar arası	56.054	4	14.013	21.735	.00	A-B
	C) Önlisans	115	3.52	Gruplar içi	283.681	440	.645			A-C
	D)Lisans	88	3.21	Toplam	339.735	444				A-D
	E) Lisansüstü	12	3.50							B-C
	Toplam	445	3.08							

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre turizm algılarına bakıldığında en dikkat çekici husus olarak; eğitim düzeyi arttıkça turizmin olumlu ve olumsuz etkilerinin daha fazla önemsendiği görülmektedir. Özellikle eğitim düzeyi arttıkça turizmin çevresel etkilerini önemsemenin de sosyal ve ekonomik etkilerinden daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Yerel halkın turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri hakkındaki görüşlerinin eğitim durumlarına göre karşılaştırıldığında 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık göstermektedir. Ekonomik etkiler için $F=20.692$; $p<0.05$, Sosyal etkiler için $F=23.921$; $p<0.05$, Çevresel etkiler için $F=21.735$; $p<0.05$. Tablo 4'te de görüldüğü ve yorumlandığı üzere tablo 6'da çıkan Anova analizi sonucu da; yerel halkın eğitim düzeyi yükseldikçe turizme duyarlılıklarının arttığı görülmektedir.

Tablo 5: Eğitimin, turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerine göre Tukey HSD Analizi

		Lise	Ön Lisans	Lisans	Y. Lisans ve D.
İlköğretim	Ekonomik	0.06441	0.65281*	0.69291*	0.68723*
Lise			0.5884*	0.62850*	0.62282*
Ön Lisans				0.04010	0.03442
Lisans					0.00568
İlköğretim	Sosyal	0.3684*	0.72586*	0.83036*	0.59361*
Lise			0.35746*	0.46196*	0.22522*
Ön Lisans				0.10450	0.13225
Lisans					0.1045
İlköğretim	Çevresel	0.45418*	1.03365*	0.72849*	1.00974
Lise			0.57947*	0.27431	0.5555
Ön Lisans				0.30516	0.02391
Lisans					0.28125

* 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Turizmin Ekonomik Etkileri konusunda eğitim düzeyleri arasında; İlköğretim ile Ön Lisans, Lisans, ve Yüksek Lisans ile Doktora eğitimi, aynı şekilde lise eğitimi ile Ön Lisans, Lisans, Yüksek Lisans ile Doktora eğitimi düzeyleri arasında önemli ve anlamlı bir farklılık vardır. Diğer eğitim düzeyleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Turizmin Sosyal Etkileri konusunda eğitim düzeyleri arasında; İlköğretim ile Lise, Ön Lisans, Lisans, ve Yüksek Lisans ile Doktora eğitimi, aynı şekilde lise eğitimi ile Ön Lisans, Lisans, Yüksek Lisans ile Doktora eğitimi, düzeyleri arasında önemli ve anlamlı bir farklılık vardır. Diğer eğitim düzeyleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Turizmin Çevresel Etkileri konusunda eğitim düzeyleri arasında; İlköğretim ile Lise, Ön Lisans ve Lisans eğitimi düzeyleri arasında önemli ve anlamlı bir farklılık vardır. Diğer eğitim düzeyleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

3. Yerel halkın turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri duyarlılıklarına ilişkin meslek farklılıklarına ilişkin bulgular:

Tablo 6: Mesleki farklılıklarına göre halkın turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri duyarlılıklarına ilişkin Anova analizi

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Ekonomik	A)Esnaf	95	3.53							A-C
	B) İşçi	58	3.31	Gruplar arası	26.503	4	6.626	11.549	.00	A-D
	C) Memur	148	3.81	Gruplar içi	252.434	440	.574			B-D
	D)Öğrenci	82	3.87	Toplam	278.937	444				C-E
	E) İşsiz-Evhanımı	62	3.22							
	Toplam	445	3.61							
Sosyal	A)Esnaf	95	3.01							
	B) İşçi	58	3.12	Gruplar arası	12.415	4	3.104	6.921	.00	
	C) Memur	148	3.26	Gruplar içi	197.316	440	.448			A-C
	D)Öğrenci	82	3.19	Toplam	209.731	444				B-E
	E) İşsiz-Evhanımı	62	2.75							C-E
	Toplam	445	3.10							D-E
Çevresel	A)Esnaf	95	3.06							
	B) İşçi	58	3.04	Gruplar arası	32.137	4	8.034	11.493	.00	A-E
	C) Memur	148	3.19	Gruplar içi	307.598	440	.699			B-E
	D)Öğrenci	82	3.39	Toplam	339.735	444				C-E
	E) İşsiz-Evhanımı	62	2.48							D-E
	Toplam	445	3.08							

Mesleki dağılıma göre turizmin algısındaki değişim düşünüldüğünde, dikkat çekici unsur olarak; ev hanımı ve işsizlerin diğer gruplara göre turizmin ekonomik etkilerini diğer gruplar kadar önemsememeleri dikkat çekicidir. Aynı şekilde bir başka dikkat çekici unsur ise öğrencilerin ve ardından memurların turizmin çevresel etkilerini ön plana çıkarmalarıdır.

Yerel halkın turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri hakkındaki görüşlerinin meslek farklılıklarına göre karşılaştırıldığında 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık göstermektedir. Ekonomik etkiler için F=11.549; p<0.05, Sosyal etkiler için F=6.921; p<0.05,

Çevresel etkiler için $F=11.493$; $p<0.05$. Bu sonuç yerel halkın en fazla turizmin ekonomik etkilerini önemsendiği ve ardından önem sırasına göre turizmin sosyal etkileri ve çevresel etkilerinin önemsendiği görülmektedir.

Tablo 7: Meslek farklılıklarının, turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerininin Tukey HSD Analizi

		İşçi	Memur	Öğrenci	İşsiz ve evhanımı
Esnaf	Ekonomik	-0.21636	0.28117*	0.3395*	-0.30732
İşçi			0.49753*	0.55586*	-0.09096
Memur				0.05833	-0.58849*
Öğrenci					-0.63662*
Esnaf	Sosyal	0.10714	0.24196*	-0.17277	-0.26123
İşçi			0.13482	0.06564	-36837*
Memur				-0.06919	-0.5032*
Öğrenci					-0.434*
Esnaf	Çevresel	-0.01742	0.1388	0.32972	-0.57666*
İşçi			0.15622	0.34714	-0.55923*
Memur				0.19092	-0.71545*
Öğrenci					-0.90637*

* 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Turizmin Ekonomik Etkileri konusunda meslek farklılıklarına göre: Esnafların, memur ve öğrencilere göre görüşlerinde önemli ve anlamlı bir farklılık vardır. İşçilerin de memur ve öğrencilere göre değerlendirmelerinde önemli ve anlamlı bir farklılık vardır. Aynı şekilde memurların işsizlere göre ve öğrencilerin işsizlere göre turizmin ekonomik etkileri konusundaki görüşleri arasında önemli ve anlamlı ancak negatif bir farklılık vardır. Diğer meslekler arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Turizmin Sosyal Etkileri konusunda meslek farklılıklarına göre: Esnafların, memurlara göre görüşlerinde önemli ve anlamlı bir farklılık vardır. İşçi, memur ve öğrencilerin işsizlere göre görüşlerinde önemli ve anlamlı ancak negatif bir farklılık vardır. Diğer meslekler arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Turizmin Çevresel Etkileri konusunda meslek farklılıklarına göre: Esnaf, memur, işçi ve öğrencilerin işsizlere göre önemli, anlamlı ancak negatif bir farklılık vardır. Diğer meslekler arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

4. Aylık gelire göre yerel halkın turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri duyarlılıklarına ilişkin bulgular:

Tablo 8: Aylık gelirlerine göre halkın turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri duyarlılıklarına ilişkin anova analizi

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Ekonomik	A)1000 ve altı	197	2.59							
	B) 1001-2000	32	2.28	Gruplar arası	1.979	4	.495	.786	.53	
	C) 2001-3000	106	3.41	Gruplar içi	276.958	440	.629			
	D)3001-5000	56	4.20	Toplam	278.937	444				
	Toplam	391	3.12							
Sosyal	A)1000 ve altı	197	2.92							
	B) 1001-2000	32	2.95	Gruplar arası	7.048	4	1.762	3.825	.00	A-B
	C) 2001-3000	106	3.35	Gruplar içi	202.683	440	.461			
	D)3001-5000	56	3.43	Toplam	209.731	444				
	Toplam	391	3.16							
Çevresel	A)1000 ve altı	197	2.78							
	B) 1001-2000	32	2.86	Gruplar arası	13.825	4	3.456	4.666	.00	A-B
	C) 2001-3000	106	3.46	Gruplar içi	325.910	440	.741			
	D)3001-5000	56	3.74	Toplam	339.735	444				
	Toplam	391	3.21							

Yerel halkın turizmin sosyal ve çevresel etkileri hakkındaki görüşlerinin aylık gelirlerine göre karşılaştırıldığında 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık göstermektedir. Sosyal etkiler için $F=3.825$; $p<0.05$, Çevresel etkiler için $F=4.666$; $p<0.05$. Gelir arttıkça sosyal ve çevresel duyarlılıklar artmaktadır. Çünkü turizmin gelir artırıcı etkileri daha az önemsenmektedir.

Yerel halkın turizmin Ekonomik etkileri hakkındaki görüşleri ise aylık gelirlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ekonomik etkiler için $F=0.786$; $p>0.05$.

Tablo 9: Aylık gelirlerinin, turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin Tukey HSD Analizi

		1000-2000	2000-3000	3000-5000	5000 ve üzeri
1000 ve altı	Ekonomik	-0.02467	0.1385	-0.07528	0.48067
1000-2000			0.16317	-0.05062	-0.4534
2000-3000				-0.21378	-0.61656
3000-5000					-0.40278
1000 ve altı	Sosyal	0.28446*	0.114551	-0.14147	0.20575
1000-2000			-0.16995	-0.42593	-0.0787
2000-3000				-0.25598	0.09124
3000-5000					0.34722
1000 ve altı	Çevresel	0.38859*	0.20245	-0.35029	-0.05863
1000-2000			-0.18615	-0.73889	-0.44722
2000-3000				-0.55274	-0.26108
3000-5000					0.29167

* 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Turizmin Sosyal ve Çevresel Etkileri konusunda aylık gelir farklılıklarına göre: 1000 tl ve altı gelire sahip olanların 1000-2000 tl arası geliri olanlara göre önemli ve anlamlı bir farklılık vardır. Diğer aylık gelirleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

5. Mardin’de ikamet sürelerine göre halkın turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri duyarlılıklarının ilişkin bulgular:

Tablo 10: İkamet süresinin, turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerine göre Anova Analizi

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Ekonomik	A)1-5 yıl	71	3.33							
	B) 6-10 yıl	67	3.28	Gruplar arası	20.294	4	5.073	8.361	.00	A-D
	C) 11-15 yıl	78	3.64	Gruplar içi	258.643	440	.588			A-E
	D)16-20 yıl	110	3.79	Toplam	278.937	444				B-C
	E) 21-yıl ve üzeri	119	3.79							B-D
	Toplam	445	3.61							B-E
Sosyal	A)1-5 yıl	71	2.82							
	B) 6-10 yıl	67	3.10	Gruplar arası	17.126	4	4.281	9.781	.00	
	C) 11-15 yıl	78	2.86	Gruplar içi	192.605	440	.438			A-D
	D)16-20 yıl	110	3.24	Toplam	209.731	444				A-E
	E) 21-yıl ve üzeri	119	3.31							C-E
	Toplam	445	3.10							
Çevresel	A)1-5 yıl	71	2.65							
	B) 6-10 yıl	67	2.79	Gruplar arası	32.680	4	8.170	11.707	.00	A-D
	C) 11-15 yıl	78	3.14	Gruplar içi	307.055	440	.698			A-E
	D)16-20 yıl	110	3.24	Toplam	339.735	444				C-D
	E) 21-yıl ve üzeri	119	3.37							C-E
	Toplam	445	3.08							

Mardin’de yaşayanların ikamet süresine göre bir değerlendirme yapıldığında; ikamet süresi arttıkça turizmin çevresel etkilerini önemseme oranlarının da arttığı görülmekte ki bu da kentlilik bilinciyle açıklanabilir bir sonuçtur. Kentte yaşama süresi arttıkça kişi kenti daha fazla benimsemek, önemsemekte ve sahip çıkmaktadır. Dolayısıyla da turizmin çevresel etkileri diğer ekonomik ve sosyal etkilerinden daha fazla önemsenmektedir.

Yerel halkın turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri hakkındaki görüşlerinin katılımcıların Mardin’deki ikamet süresine göre karşılaştırıldığında 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık göstermektedir. Ekonomik etkiler için $F=8.631$; $p<0.05$, Sosyal etkiler için $F=9.781$; $p<0.05$, Çevresel etkiler için $F=11.707$; $p<0.05$. Şehirdeki ikamet süresi arttıkça insanlar sırasıyla turizmin önce çevresel etkilerini ve ardından sosyal ve ekonomik etkilerini önemsedikleri görülmektedir.

Tablo 11: Mardin’de ikamet sürelerinin, turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin Tukey HSD Analizi

		5-10 yıl arası	10-15 yıl arası	15-20 yıl arası	20 üzeri
1-5 yıl arası	Ekonomik	-0.04609	0.31314	0.45989*	0.46266*
5-10 yıl arası			0.35923*	0.50598*	0.50875*
10-15 yıl arası				0.14675	0.14952
15-20 yıl arası					0.00277
1-5 yıl arası	Sosyal	0.27211	0.03888	0.41985*	0.48229*
5-10 yıl arası			-0.23322	0.14774	0.21018
10-15 yıl arası				0.33096	0.4434*
15-20 yıl arası					0.06244
1-5 yıl arası	Çevresel	0.34602	-0.14193	0.57695*	0.44582*
5-10 yıl arası			-0.48794	0.23094	0.09981
10-15 yıl arası				0.71888*	0.58775*
15-20 yıl arası					-0.13113

* 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Turizmin Ekonomik Etkileri konusunda ikamet sürelerine göre: 1-5 yıl arası ikamet edenlerin 15 yıl ve üzeri ikamet edenlere göre önemli ve anlamlı bir farklılık vardır. 5-10 arası ikamet edenlerin 10 ve üzeri yıl ikamet edenlere göre önemli ve anlamlı bir farklılık vardır. Diğer ikamet süreleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Turizmin Sosyal Etkileri konusunda ikamet sürelerine göre: 1-5 yıl arası ikamet edenlerin 15 yıl ve üzeri ikamet edenlere göre önemli ve anlamlı bir farklılık vardır. 10-15 arası ikamet edenlerin 20 ve üzeri yıl ikamet edenlere göre önemli ve anlamlı bir farklılık vardır. Diğer ikamet süreleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Turizmin Çevresel Etkileri konusunda ikamet sürelerine göre: 1-5 yıl arası ikamet edenlerin 15 yıl ve üzeri ikamet edenlere göre önemli ve anlamlı bir farklılık vardır. 10-15 arası ikamet edenlerin 15 ve üzeri yıl ikamet edenlere göre önemli ve anlamlı bir farklılık vardır. Diğer ikamet süreleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

6. Katılımcıların yaşlarına göre halkın turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri duyarlılıklarına ilişkin bulgular:

Tablo 12: Katılımcıların yaşlarına göre halkın turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri duyarlılıklarına ilişkin anova analizi

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı fark
Ekonomik	A)18-25 yaş	124	3.56							
	B) 26-35 yaş	126	3.90	Gruplar arası	28.338	4	7.085	12.439	.00	A-B
	C) 36-45 yaş	84	3.71	Gruplar içi	250.599	440	.570			B-D
	D)46-55 yaş	76	3.39	Toplam	278.937	444				B-E
	E) 55 yaş ve üzeri	35	3.01							C-E
	Toplam	445	3.61							
Sosyal	A)18-25 yaş	124	3.03							A-B
	B) 26-35 yaş	126	3.49	Gruplar arası	32.763	4	8.191	20.365	.00	A-E
	C) 36-45 yaş	84	2.89	Gruplar içi	176.968	440	.402			B-C
	D)46-55 yaş	76	3.06	Toplam	209.731	444				B-D
	E) 55 yaş ve üzeri	35	2.60							B-E
	Toplam	445	3.10							

Çevresel	A)18-25 yaş	124	3.16						A-B	
	B) 26-35 yaş	126	3.47	Gruplar arası	55.041	4	13.760	21.267	.00	A-E
	C) 36-45 yaş	84	2.85	Gruplar içi	284.694	440	.647			B-C
	D)46-55 yaş	76	3.00	Toplam	339.735	444				B-D
	E) 55 yaş ve üzeri	35	2.15							B-E
	Toplam	445	3.08							C-E D-E

Yaş farklılıklarının deneklerin duyarlılıkları üzerindeki etkileri incelendiğinde 26-35 yaş aralığındaki deneklerin turizmin sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerini diğer yaş aralıklarından daha fazla önemsedikleri gözlemlenmiştir.

Yerel halkın turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri hakkındaki görüşlerinin katılımcıların yaşlarına göre karşılaştırıldığında 0,05 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık göstermektedir. Ekonomik etkiler için $F=12.439$; $p<0.05$, Sosyal etkiler için $F=20.365$; $p<0.05$, Çevresel etkiler için $F=21.267$; $p<0.05$. Tablolardan katılımcıların yaşı arttıkça çevre duyarlılıklarının arttığı görülmektedir.

Tablo 13: Katılımcıların yaşlarına göre, turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin Tukey HSD Analizi

		26-35 yaş	36-45	46-55	55 üzeri
18-25 yaş	Ekonomik	0.34488*	0.14779	-0.17252	-0.54785
26-35			-0.19709	-0.5174*	-0.89272*
36-45				-0.32031	-0.69563*
46-55					-0.37533
18-25 yaş	Sosyal	0.46041*	-0.14475	0.02798	-0.43562*
26-35			-0.60516*	-0.43244*	-0.89603*
36-45				0.17272	-0.29087
46-55					-0.4636
18-25 yaş	Çevresel	0.30693*	-0.30914	-0.16002	-1.01331*
26-35			-0.61607*	-0.46695*	-1.32024
36-45				0.14912	-0.70417*
46-55					-0.85329*

* 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Turizmin Ekonomik Etkileri konusunda yaşa göre: 18-25 yaş arası 26-35 yıl yaş arasında önemli ve anlamlı bir farklılık vardır. 26-35 yaş arası 46 ve üzeri yaşa göre önemli ve anlamlı ancak negatif bir farklılık vardır. Yine 36-45 yaş arası 55 ve üzeri yaşa göre önemli ve anlamlı ve yine negatif bir farklılık vardır. Diğer yaşlar arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Turizmin Sosyal Etkileri konusunda yaşa göre: 18-25 yaş arası 26-35 yıl yaş arasında önemli ve anlamlı bir farklılık var kine, 55 ve üzeri yaşları arasındaki farklılık ise önemli ve anlamlı olmakla beraber negatiftir. 26-35 yaş arası 36 ve üzeri yaşa göre önemli ve anlamlı ancak negatif bir farklılık vardır. Diğer yaşlar arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Turizmin Çevresel Etkileri konusunda yaşa göre: 18-25 yaş arası 26-35 yıl yaş arasında önemli ve anlamlı pozitif bir fark varken, 55 ve üzeri yaşları arasındaki önemli ve anlamlı farklılık negatiftir. 26-35 yaş arası 36-55 arası yaşa göre önemli ve anlamlı ancak negatif bir farklılık vardır. 36-45 yaş arası ve 45-55 yaşları arası 55 yaş ve üzeri yaşa göre önemli ve anlamlı yine negatif bir farklılık vardır. Diğer yaşlar arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 14: Genel Sonuç

	N	\bar{x}	S
Ekonomik	445	3.6175	.79261
Sosyal	445	3.1092	.68729
Çevresel	445	3.0848	.87474
Geçerli N	445		

Ankette yer alan turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri göz önüne alınarak yapılan değerlendirmede katılımcıların öncelikle turizmin ekonomik etkilerini önemsendiği, sosyal ve çevresel etkilerinin daha az önemsendiği ifade edilmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ziyaretçi ile yerel halk arasındaki kültürel ilişkiler sosyal hoşnutsuzluğun potansiyel sebepleri arasındadır. Özellikle; dil sorunları yakın ilişki kurulmasını ve karşılıklı kültürel keşiflerin yapılmasını engeller. Bunun yanı sıra turistlerin gittikleri yerlerdeki yerel halkın kültürü hakkında bilgi eksikliğine sahip olması da ev sahibi ve ziyaretçi arasındaki etkileşimde sosyal çatışmaların ortaya çıkmasına yol açar. Öte yandan farklı kültürlerden gelen insanlar arasındaki ilişkilerin olumsuz tutum, algılama ve önyargılara yol açabileceği belirtilmektedir. Konuşulan dil, ulusal köken, kimlik ve kültürel değerlerdeki farklılıklar gerginliği, yanlış anlamayı, turistin soyutlanmasını, değerlerin çatışmasını artırır ve arkadaşlık kurmayı zorlaştırır.

Mardin Esnafı ve yerel halkta Turizm duyarlılığı artırıp, bilinci geliştirmek amacıyla; periyodik aralıklarla, her seferinde farklı bir kitleye hitap edecek paneller zinciri düzenlenebilir. (Örneğin, Şoför odalarına, Esnaf ve Sanatkar odalarına, Ticaret ve Sanayi odasına v.s) Unutulmaması gereken bir nokta da piyasaların her zaman arz-talep dengesi üzerinde kurulduğu gerçeğidir. Yani işletmeler eğitimli personel talep ederse, işsizler de en azından bir kurs belgesine sahip olmaya çalışacaktır.

Turizmin uzun vadede sürdürülebilir olması bazı faktörlere bağlı olmaktadır. Bu faktörlerden bazıları; sürekli olarak yüksek kaliteli ürünler sunmak, turistlerin yüksek kalitede deneyim elde etmesini sağlama, turizm çalışanları ve turist kabul eden toplumun özünü korumak, doğal kaynakları, tarihi, kültürel ve estetik değerleri gelecek nesilleri de göz önüne alarak koruyup yaşatmak olarak sıralanabilir. Bu çerçevede, turizmle ilgili oluşturulmakta olan etik (ahlak) kuralları ve prensipleri sürdürülebilir turizm için büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilir turizm kavramı, alternatif turizm, topluma dayalı turizm, eko-turizm, etik turizm, yeşil turizm ve sorumlu turizm gibi turizm türlerinin tümünü kapsamaktadır. Çevreyle sosyal uyumlu turizmin gelişmesi fikri de bu kapsamda düşünülebilir. Buna göre artırılması mümkün olmayan kaynakların daha az kullanımı, çevrenin ve insanların daha az olumsuz etkilenmeleri ile elde edilecek her türlü yaşam kalitesi artışı turizmde nitelikli büyüme olarak ifade edilebilir..

Bu anlamda turizme henüz açılmış bölgeler için fiziksel turizm yatırımları, turizmi geliştirme çalışmaları sürecinde tek başına yeterli olmaz. Bir bölgede turizmin gelişebilmesi için yerel halkın turizmi ve turisti algılayışlarının ortaya çıkarılması turizmin sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Turist kabul eden yöredeki yerleşik halkın turizme bakışı ve turizmin etkilerini algılama ve değerlendirme biçimlerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar; hem turizmin sürdürülebilirliği hem de başarılı kalkınma, pazarlama, mevcut faaliyetler, geleceğe yönelik programlar ile planlama ve politika konularını şekillendirilmesinde yol gösterici olur.

Yapılan araştırmanın ışığında;

- 1- Yerel halk; turizm sektörünün dünyada sahip olduğu konum ve önemi konularında eğitilmelidir.
- 2- Halkın duyarlılıkları göz önüne alınarak çevreyle uyumlu ve sürdürülebilir projeler geliştirilmelidir.
- 3- Özellikle kamu, bölgede turizme yönelik uyguladığı proje ve yatırımlar için yerel halkın desteğini almayı önemsemelidir.

KAYNAKÇA

- AKOĞLAN KOZAK, Meryem (2002), *Genel Turizm Bilgisi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir
- ALAEDDİNOĞLU, Faruk (2008), “Sivas Kentinde Halkın Turiste ve Turizme Bakışı”, *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5 (2): 1-23
- AVCIKURT, Cevdet, Hüseyin Soybalı (2002), “Residents Attitudes Towards Tourism in Ayvalik, Turkey”, *Tourism Analysis-An Interdisciplinary Journal*, Cognizant Communication Corporation, 6 (3/4): 259-265, Ankara
- AVCIKURT, Cevdet, (2009), *Turizm Sosyolojisi*, Detay Yayıncılık, Ankara
- AYAZ, N. & ARUĞER, S. & TÜRKMEN, F. (2009), Tarihi Zela (Zile) İlçesindeki Yerel Halkın Turizme Bakış Açılarını Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, Haziran – Aralık
- AYDIN, S. Emiroğlu, K., Özel, O. & Ünsal, S. (2000). *Mardin aşiret-cemaat-devlet*. İstanbul: Tarih Vakfı.
- AYKUT, A. Sait, (2009), İbn Battuta’da Ahı Kelimesi ve Anadolu, *Cogito*, Sayı: 59
- BAYKAN, Eda, (2007) “Turizmin Yerel Kültürler Üzerindeki Etkilerinin Yerel Halk Tarafından Algılanması (Ürgüp Yöresine Yönelik Bir Uygulama)” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- CASSON, Lionel, (1992), *Antik Çağda Seyahat*, (Çev: N. ÖZSOY), MB Yay., İstanbul
- COHEN, Erik, (1984), “The Sociology of Tourism: Approaches, Issues, and Findings” *Annual Review of Sociology*, 10:373-392, London
- CULLER, Jonathan, (2009), Turizmin Göstergelimi, *Cogito*, Sayı: 59
- DEMİRALP, Oğuz, (2009), Mahzen Yolcusu, *Cogito*, Sayı: 59
- EFE, Murad, (2009), Rasyonelin Olmadığıyla Oluşu: Bilim ve Teknikten İnanç ve Bilgi ye Rasyonelleşme, *Cogito*, Sayı: 59
- GANDLER, Stefan, (2009), Tarih Meleği Neden Geriye Bakıyor?, (Çev:), *Cogito*, Sayı: 59
- HABERNAS, Jürgen, (1997), *İdeoloj Olarak Teknik ve Bilim*, Teknik İlerleme ve Sosyal Yaşama Evreni, (Çev:), YKY, İstanbul
- HİMMETOĞLU, Bülent, A. (1989), “Turizmin Barışçıl Sonuçlarının Sosyo-Kültürel Analizi”, *Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı 1987*, Ankara.
- HOLLERXEGER, H., ÖSTERREICH, L., (2002) *Living Cultural Heritage*; TURABDİN, İstanbul
- KACZYNSKI, Theodore, (2009), Kültürsüzlük Başkenti, *Cogito*, Sayı: 59

- KARATANI, Kojin, (2009), Sermaye-ulus-Devlet'in Ötesinde, Cogito, Sayı: 59
- KILIÇ, Savaş, (2009), Uzam mı, uzay mı? Peki mekan ne?, Cogito, Sayı: 59.
- KORÇA, Perver (1994), "Antalya Halkının Turizm Gelişimine Karşı Tutumunun Değerlendirilmesi", Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı 1994, Ankara, Haziran.
- LANQUAR, Robert, (1991), *Turizm-Seyahat Sosyolojisi*, (Çev: G. ÖZTUNALI KAYIR) İletişim Yayınları, İstanbul.
- AYDIN, S., EMİROĞLU,K., ÖZEL, O., ÜNSAL,S., "Mardin; Aşiret-Cemaat-Devlet", İstanbul 2001, s.1
- MANSUROĞLU, Sibel, (2006), "Turizm Gelişmelerine Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Akseki/Antalya Örneği", Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 19 (1): 35-46. Antalya
- MATHIESON, A., GEOFFREY, W., (1982), *Tourism: Economic, Physical and Social Impacts*, Logman, New York,
- MULLER, Hansruedi, (1995) "Bizde ve Onlarda Turizm-Yerli Halkın Turizme Bakışı", Turizmin Sosyo-Kültürel/Ekolojik Etkileri ve Bu Etkileri Olumlu Şekilde Yönlendirme İmkanları", Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi, No: 4, Ankara,
- MULLER, Hansruedi, (1993), "Çevre Bilincine Erişmiş ve Sosyal Açından Uyumlu Turizm Gelişmesi", Turizm ve Gelişme-Türkiye'nin Şansları ve Riskleri, Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi, No: 4, Ankara.
- NOYAN, Sadettin, (1950) *Mardin İlinin Monografisi*, Bizim büro basım evi, Ankara
- ÖZDEMİR, Mehmet, (1998) Turisme Fiske Taşları, Anatolia Dergisi Yay., Eylül-Aralık, 9: 5-7, Ankara
- RIZAOĞLU, Bahattin, (1995), "Turizme Çözümsel Bir Yaklaşım", Prof. Dr. Hasan Zafer Doğan Anı Kitabı, (Der: Meral Kozay, Bülent Himmetoğlu), Boğaziçi Üniversitesi Matbaası, İstanbul.
- RYAN, Cris (1995), *Reserarching Tourist Satisfaction: Issues, Concept, Problems*, Routledge, London and New York.
- CÖHCE, S (2008), Türk Hâkimiyetine Geçiş Döneminde Mardin ve Çevresi. Uluslar arası Mardin Tarihi Sempozyumu, Mardin
- SHELDARKE, Rupert, (1991), Paradise News: David Lodge.
- URBAIN, Jean Didie, (2009), Yolcu ve İkizi ya da Sahte Karmaşası, Cogito, Sayı: 59
- URRY, John, (1994), *Mekânları Tüketmek*, (Çev: R. G. ÖĞDÜL), Ayrıntı Yay., İstanbul
- URRY, John, (2009), *Turist Bakışı*, (Çev: E. TATAROĞLU-İ. YILDIZ), Bilgesu Yay., Ankara
- UYGUR, Nermin, (1989), *Çağdaş Ortamda Teknik*, Ara Yay., İstanbul
- WARD, John (1998), *Travel and Tourism*, Longman Ltd, London.
- <http://www.resetdoc.org/story/00000000926> (Erişim tarihi: 24.12.2014)
- Mc Cool, Stephen F. R. Neil Moisey (1996), "Monitoring Resident Attitudes Toward Tourism", *Tourism Analysis*, 1:29-37, London

EK: “Mardinlinin Turizm Algısı” konulu anket formu:

Değerli Katılımcı, bu anket turizme ilişkin beklentileri ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanmıştır. Forma adınızı yazmanıza gerek yoktur. Anket verileri sadece bilimsel amaçlar için kullanılacaktır.

Saygılarımla,

Yrd. Doç. Dr. Lokman Toprak
Mardin Artuklu Üniversitesi / Mardin

Kendinizle ilgili aşağıda belirtilenlerden en uygun olanı X işareti ile işaretleyiniz.

Cinsiyet	(...)Kadın	(...)Erkek			
Eğitim	() İlköğretim	() Lise	() Ön Lisans	() Lisans	() Y.Lisans ve D
Meslek	() Esnaf	() İşçi	() Memur	() Öğrenci	() İşsiz, ev hanımı
Aylık Geliri (TL)	() 1000 ve altı	() 1000-2000	() 2000-3000	() 3000-5000	() 5000 üzeri
Mardin’de İkamet Sür.	() 1-5 yıl arası	() 5-10 yıl	() 10-15 yıl	() 15-20 yıl	() 20 üzeri
Yaş	() 18-25 yıl arası	() 25-35 yıl	() 35-45 yıl	() 45-55 yıl	() 55 üzeri

Aşağıdaki ifadelerden görüşünüze en yakın sütunu X işaretiyle işaretleyiniz.

Sıra No		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Turizm, Mardin’in gelişiminde en önemli sektör olacaktır.					
2	Turizm, insanların gelirlerini arttıracaktır.					
3	Turizm, pek çok insana iş olanağı sağlayacaktır.					
4	Turizm ile yerel halkın farklı kültürler tanıyıp, kaynaşması sağlanacaktır.					
5	Turizm, ildeki tarihi yapıların restorasyonunu sağlayacaktır.					
6	Turizm, doğal çevrenin korunmasını teşvik edecektir.					
7	Turizmin gelişimi ildeki hizmet kalitesini arttıracaktır.					
8	İlin, altyapı ve üst yapı sorunlarının çözümüne katkı sağlayacaktır.					
9	Turizm ile Mardin’deki kültürel faaliyetler artacaktır.					
10	Turizm, ilin ekonomik yapısını çeşitlendirip, geliştirecektir.					
11	Turizmin gelişimi ile diğer yatırımlar da artacaktır.					
12	Turizm ilin ulaşım imkânlarının gelişimine katkı sunacaktır.					
13	Turizm ilin kültürel ve sosyal yapısının tanınmasını sağlayacaktır.					
14	Turizmin gelişimi ile bölgelerarası kalkınma farklılıkları azalacaktır					
15	Turizm, suç oranlarını arttıracaktır.					
16	Turizm, ildeki terör ve diğer sosyal sorunları arttıracaktır.					

17	Turizm ildeki geleneksel yaşamı bozacak / değiştirecektir.					
18	Turizm, ilde aşırı nüfus artışına neden olacaktır.					
19	Turizm ildeki yaşam biçimini olumsuz yönde etkileyecektir.					
20	Turizm, ildeki pek çok mal ve hizmetin fiyat artışına neden olacaktır.					
21	Turizm çevre kirliliğine neden olacaktır.					
22	Turizm, gürültü kirliliğine neden olacaktır.					
23	Turizm, yerel halk ile turistler arasında sorunlar yaşanmasına neden olacaktır.					
24	Turizm ildeki emlak fiyatlarının ve kiraların artmasına neden olacaktır.					
25	Turizm, ildeki ahlaki yapıyı bozacaktır.					
26	Turizm, ildeki alkol ve uyuşturucu kullanımını arttıracaktır.					
27	Otel inşaatları ve diğer turistik yapılar, doğal çevreyi tahrip edecektir.					